

Nieodpłatna pomoc prawna

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie

Nieodpłatna mediacja

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA, NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE, NIEODPŁATNA MEDIACJA

Z uwagi na koszt, stopień skomplikowania przepisów i sformalizowanie procesów sądowych niejednokrotnie obywatel nie jest w stanie skutecznie dochodzić swoich praw i racji przed sądem czy innym organem, ani też z uwagi na barierę finansową nie może zwrócić się do radcy prawnego lub adwokata po pomoc w zrozumieniu obowiązku, który został na niego nałożony przez sąd lub organ. Osoby potrzebujące pomocy często nie korzystają z uprawnień, które im przysługują, ponieważ o nich nie wiedzą. Nieodpłatna pomoc prawna oraz nieodpłatne poradnictwo obywatelskiego pozwalają zmienić ten stan rzeczy, a nieodpłatna mediacja umożliwia polubowne rozwiązanie sporu bez konieczności prowadzenia sprawy przed sądem.

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby fizycznej, zwanej dalej „osobą uprawnioną”, o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym lub
- 2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego, lub
- 3) sporządzenie projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym, lub
- 4) nieodpłatną mediację, lub
- 5) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądownoadministracyjnym oraz poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

Nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście:

- adwokat lub
- radca prawny,
- a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski.

Przed udzieleniem nieodpłatnej pomocy prawnej można zażądać od osoby uprawnionej okazania dokumentu stwierdzającego tożsamość.

Adwokat lub radca prawny może z ważnych powodów odmówić udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej, informując osobę uprawnioną o innych punktach, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna, na obszarze powiatu.

W przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności stwierdzenia, że problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, adwokat lub radca prawny informują osobę uprawnioną o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w jednostkach nieodpłatnego poradnictwa, wskazanych na liście sporządzanej przez starostę.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- 1) działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz
- 2) wsparcie w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji.
- 3) nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego;
- 4) nieodpłatną mediację.

Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują **osobie uprawnionej**, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobie fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku.

Nieodpłatna mediacja obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających;
- 2) przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji;
- 3) przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej;
- 4) przeprowadzenie mediacji;
- 5) udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

Nieodpłatna mediacja nie obejmuje spraw, w których:

- 1) sąd lub inny organ wydały postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- 2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

W sprawach nieuregulowanych ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej do nieodpłatnej mediacji stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U z 2021, poz. 1805 t.j) o mediacji.

Nieodpłatna mediacja może być prowadzona pomiędzy stronami dążącymi do polubownego rozwiązania sporu. Stroną inicjującą przeprowadzenie nieodpłatnej mediacji może być wyłącznie osoba uprawniona. Nieodpłatną mediację prowadzi mediator.

Mediatorem może być osoba:

- wpisana na listę stałych mediatorów prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego, o której mowa w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 2072), lub
- wpisana na listę mediatorów prowadzoną przez organizację pozarządową w zakresie swoich zadań statutowych lub uczelnię, o której mowa w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021, poz. 1805 t.j) , o której informacje przekazano prezesowi sądu okręgowego.

Nieodpłatnej mediacji nie może prowadzić osoba:

- która w sprawie którejkolwiek ze stron uprzednio świadczyła pomoc prawną lub poradnictwo obywatelskie, była świadkiem, wydawała opinię, sporządzała wywiad środowiskowy lub prowadziła terapię, a także osoba,
- co do której zachodzi okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności,

z wyłączeniem udzielania pomocy w zakresie poinformowania osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających. W takim przypadku mediator odmawia przeprowadzenia nieodpłatnej mediacji, informując osobę uprawnioną o możliwości skorzystania z nieodpłatnej mediacji prowadzonej przez innego mediatora w tym samym punkcie lub innych punktach, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

W zależności od bieżącego zapotrzebowania na nieodpłatną mediację, zgłaszanego przez osoby uprawnione, w punkcie:

- 1) organizuje się spotkanie z mediatorem poświęcone nieodpłatnej mediacji z tym, że czas trwania jednego spotkania z mediatorem podczas dyżuru nie może przekroczyć połowy czasu trwania dyżuru lub
- 2) kieruje się osobę uprawnioną na dyżur, którego specjalizację określono jako nieodpłatna mediacja, odbywający się w innym punkcie, pod warunkiem, że na terenie danego powiatu taki dyżur został zorganizowany.

Dokumentacja związana z udzieleniem nieodpłatnej pomocy prawnej

Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, składa osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

Natomiast osoba uprawniona, będąca osobą fizyczną prowadzącą jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku w sprawach związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej dodatkowo składa oświadczenie o niezatrudnianiu innych osób w ciągu ostatniego roku w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej oraz wszystkie zaświadczenia o pomocy *de minimis* oraz pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie, otrzymanej w roku, w którym ubiega się o nieodpłatną pomoc

prawną oraz otrzymanej w ciągu dwóch poprzedzających ją lat podatkowych, albo oświadczenia o wielkości tej pomocy otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenia o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie oraz informacje określone w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 2a ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 708).

Każdy przypadek udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego dokumentuje się w karcie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, zwanej dalej „**kartą pomocy**”, przez podanie w szczególności informacji dotyczących:

- zgłoszonej sprawy i udzielonej pomocy,
- dziedziny prawa, której dotyczyła ta pomoc,
- kategorii sprawy,
- formy udzielonej pomocy,
- czasu poświęconego na jej udzielenie i
- liczby wizyt osoby uprawnionej w tej samej sprawie,
- ogólnych informacji o osobie uprawnionej dotyczących w szczególności wieku, płci, wykształcenia, dochodu, gospodarstwa domowego i miejsca zamieszkania,
- danych dotyczących punktu, osoby udzielającej pomocy i daty jej udzielenia.

Karta pomocy zawiera **część obejmującą opinię osoby uprawnionej** o udzielonej pomocy może być przekazywana przez osoby uprawnione poprzez wypełnienie ankiety w miejscu świadczenia pomocy lub przekazywana drogą elektroniczną bezpośrednio do urzędu starostwa powiatowego. Wypełnienie przez osobę uprawnioną tej części karty pomocy, w tym podanie numeru telefonu w celu zasięgnięcia dalszej opinii, jest uzależnione od zgody osoby uprawnionej. Starosta analizuje opinie osób uprawnionych o udzielonej pomocy, mając na względzie potrzebę wprowadzenia usprawnień oraz podniesienia jakości nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

W karcie pomocy nie podaje się danych osobowych osoby uprawnionej, które mogą bezsprzecznie identyfikować osobę.

Karta pomocy jest dokumentowana drogą elektroniczną za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Karta pomocy zawierająca część obejmującą opinię osoby uprawnionej o udzielonej pomocy może być przekazywana przez osoby uprawnione poprzez wypełnienie ankiety w miejscu świadczenia pomocy lub przekazywana drogą elektroniczną bezpośrednio do urzędu starostwa powiatowego.

W przypadku nieodpłatnej mediacji, kartę pomocy wypełnia się tylko raz, po zakończeniu mediacji, wskazując dodatkowo liczbę i łączny czas trwania posiedzeń mediacyjnych oraz wynik mediacji.

Oświadczenie złożone przez osobę uprawnioną, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, przechowuje się w warunkach uniemożliwiających dostęp do niego osób trzecich. Administratorem danych osobowych zawartych w tym oświadczeniu jest starosta.

Adwokat lub radca prawny do dziesiątego dnia następnego miesiąca kalendarzowego:

- 1) dokumentuje w systemie teleinformatycznym kartę pomocy, z wyjątkiem części obejmującej opinię osoby uprawnionej o udzielonej pomocy;
- 2) przekazuje oświadczenie złożone przez osobę uprawnioną, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w sposób uniemożliwiający powiązanie go z kartą pomocy, w szczególności po usunięciu oznaczenia dnia złożenia oświadczenia - w celu umożliwienia kontroli prawidłowości udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego starosta przechowuje oświadczenie przez trzy lata od końca roku kalendarzowego, w którym oświadczenie zostało sporządzone;
- 3) dokumentacja sprawy, niezbędna do udzielenia pomocy, może być przechowywana w punkcie na czas udzielania pomocy. Dokumentacja sprawy przedłożona przez osobę uprawnioną oraz dokumentacja dotycząca udzielonej pomocy, może być po usunięciu z jej treści danych osobowych dołączona do karty pomocy.

Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego:

Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego odbywa się w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego usytuowanych w lokalach, do którego tytuł prawny posiada powiat lub gmina, w ramach posiadanych zasobów. Punkt może być usytuowany w jednym albo większej liczbie lokali, do którego tytuł prawny posiada powiat lub gmina, w ramach posiadanych zasobów. W jednym lokalu może być usytuowany więcej niż jeden punkt. Lokale powinny być usytuowane z uwzględnieniem konieczności zapewnienia dogodnego dostępu do nich osób uprawnionych, w tym w zakresie połączeń komunikacyjnych na terenie powiatu. Jeżeli specjalizacja dyżuru jest powiązana tematycznie z usługami z zakresu pomocy społecznej, lokale, w których odbywają się te dyżury, powinny być usytuowane, w miarę

możliwości, w pobliżu miejsca świadczenia tych usług. Dostęp do lokali usytuowanych na terenie powiatu, uwzględnia potrzeby osób niepełnosprawnych.

Wszystkie lub wybrane dyżury w punkcie mogą posiadać określoną specjalizację. Specjalizację dyżuru określa się w szczególności poprzez wskazanie dziedziny prawa lub problematyki nieodpłatnej pomocy prawnej udzielanej podczas dyżuru lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego świadczonego podczas dyżuru, albo poprzez wskazanie grupy osób uprawnionych, do której w szczególności adresuje się nieodpłatną pomoc prawną udzielaną podczas dyżuru lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie świadczone podczas dyżuru.

Co do zasady osobie uprawnionej udziela się nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczy nieodpłatne poradnictwo obywatelskie osobiście, z wyłączeniem użycia środków porozumiewania się na odległość. Nie mniej jednak w przypadku obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii albo wprowadzenia stanu nadzwyczajnego udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego może odbywać się za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz poza lokalem punktu.

Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r., poz. 1824), może być udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, także poza punktem albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość. Osobom tym może być udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, z wyłączeniem nieodpłatnej mediacji, również przez zorganizowanie wizyty w miejscu zamieszkania tych osób lub w miejscu wyposażonym w urządzenie ułatwiające porozumiewanie się z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się lub w miejscu, w którym zapewnia się możliwość skorzystania z pomocy tłumacza języka migowego, lub w innym miejscu dostosowanym do potrzeb tych osób.

Podczas udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w pomieszczeniu, przebywają wyłącznie: osoba udzielająca nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadcząca nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, osoba uprawniona, a także osoby, na których obecność osoba uprawniona wyraziła zgodę.

Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego odbywa się według kolejności zgłoszeń, po umówieniu terminu wizyty. Z ważnych powodów dopuszcza się ustalenie innej kolejności udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Kobiecie, która jest w ciąży, udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego odbywa się poza kolejnością. Zgłoszeń dokonuje się telefonicznie pod numerem telefonu wskazanym przez starostę. Starosta oprócz dokonywania zgłoszeń telefonicznych może również umożliwić dokonywanie zgłoszeń za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej.

Starosta sporządza i aktualizuje listę jednostek nieodpłatnego poradnictwa, dostępnego dla mieszkańców powiatu, które obejmuje w szczególności:

- 1) poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu pomocy społecznej, w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach interwencji kryzysowej, dla bezrobotnych, dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także z zakresu praw konsumentów, praw dziecka, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, prawa pracy, prawa podatkowego, dla osób w sporze z podmiotami rynku finansowego i inne – lista zawiera dane jednostek nieodpłatnego poradnictwa uporządkowane według tematyki poradnictwa, w tym jednostek publicznych, jednostek niepublicznych działających na zlecenie oraz jednostek;
- 2) nieodpłatną pomoc prawną i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie ze wskazaniem punktów i dyżurów wraz z ich specjalizacją, o ile została określona.

Starosta udostępnia wyżej wymienioną listę w Biuletynie Informacji Publicznej. Ponadto informacje te udostępnia się w szczególności:

- 1) na stronach internetowych urzędu starostwa powiatowego i urzędów gmin na obszarze tego powiatu;
- 2) co najmniej raz w roku w lokalnych środkach masowego przekazu;
- 3) w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie powiatu.

Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i obywatelskiej

Fundacja "Inicjatywa Kobiet Aktywnych" prowadzi w 2023 roku czternaście punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i obywatelskiej na terenie: Olsztyna i powiatu olsztyńskiego, powiatu szczycieńskiego, powiatu braniewskiego, powiatu augustowskiego, powiatu piskiego, powiatu ciechanowskiego, powiatu przasnyskiego, powiatu łęczyckiego, powiatu płońskiego.

Więcej informacji na stronie:

www.fika.org.pl

Zadania publiczne są finansowane z budżetu państwa ze środków otrzymanych od powiatów.